

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IX. Quanam ratione & modo in Verbo videantur creaturæ; & vnde oriatur diuersitas visionis creaturarum in Verbo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

Respondeo primo, hoc argumento ut suum hoc solum probari, non ex ipsa per se visione Dei sola petendam esse causam, cur diuersi beati diuersa videant, sed etiam ex Dei ordinatione, tanquam conditione requisita ad hoc, ut per eandem visionem Dei, aut etiam ex vi eiusdem visionis creaturæ in Deo videantur, ut antea dictum; de quare modo non disputamus. Respondeo secundò, rectè quidem probari diuersitatem illam non esse petendam ex natura & vi visionis Dei, secundum suam rationem specificam, aut etiam rationem indiuiduam claritatis, siue intensiõis spectatam; ex qua petenda est inæqualitas beatitudinis essentialis, ut superius dictum; sed non probatur, petendam non esse ex ratione indiuidua visionis, aut luminis gloriæ, secundum extensionem; vtdicetur dub. sequenti. Ex quibus etiam patet id, quod circa probationem secundæ assertiõis diximus, nullam posse adferri rationem implicatiõis contradiçtionis, quare in Deo ex vi ipsius visionis, videri non possint creaturæ; quæ proinde potentia, cum alioqui ad maiorem ipsius Dei & beatorum gloriæ cedat, & communi Theologorum sensu comprobetur, non est Deo deneganda: neque in his, præsertim supernaturalibus materijs, veritas ex facilitate sententiæ æstimanda est: sed ex principijs longè grauioribus, ut dictum.

DVBIUM IX.

Quanam ratione, & modo, in Verbo videantur creaturæ, & unde oriatur diuersitas visionis creaturarum in Verbo.

S. Thomas 1. p. q. 12. a. 8. & 9.

Modus quo in Verbo videri possunt creaturæ, dupliciter spectari potest; primo ex parte ipsius Verbi, secundò ex parte beati cognoscentis; de utroque in proposito agendum. Et quod ad primum attinet; duo sunt modi generales, quibus creaturæ secundum suum proprium esse in DEO seu Verbo, eademque Visione Dei, cognosci posse videantur. Vnus in Deo, velut medio cognito; alter in Deo, velut medio, ut sic non cognito: priori modo V. G. cognoscimus ex vestigio animal, ex fumo ignem, ex causa effectum, & e contra; posteriori modo cognoscimus per Verbum mentis, aut species intentionales, seu sensibiles, seu intelligibiles, earundem obiecta.

In particulari vero alterutro hoc generali cognitionis modo, sex rursus distingui possunt speciales modi, videndi creaturas in Deo. Primus est cognitio creaturæ in Deo veluti causa effectiua; eminenter continente creaturas. 2. Cognitio creaturæ in Deo seu Verbo, ut in causa exemplari & idea. 3. In scientia & conceptu ipsius creaturæ; adeoque in Deo ut cognoscente, quo spectat modus ille quem vocant in arte & sapientia Dei, ut cum S. Augustino infra loquitur Molina q. 12. a. 8. disp. 2. 4. In verbo, ut in specie intelligibili representante, siue supple-

locum speciei. 5. In libera determinatione voluntatis diuinæ. 6. In Deo velut speculo. Cum enim creaturæ tribus modis sint in Deo, nimirum 1. eminenter velut in causa efficiente. 2. Obiectiue, velut in intelligente. 3. Representatiue, ut in idea, siue exemplari, vel etiam specie quasi intelligibili; rectè ab his desumi possunt varij modi, quibus creaturæ videantur in Deo. Et ex recensitis quidem primus & quintus respondet DEO velut causa efficiente; tertius veluti intelligenti, secundus, quartus, & sextus veluti representanti: licet hoc loco nec dum velimus definitum, an reuera omnes isti modi sint inter se distincti, hoc enim inferius definietur.

Assertio I. Creaturæ tam secundum esse actuale, quam possibile videntur à beatis in Deo velut causa; siue ut in actu primo, & velut remotè solum causatiua, si creaturæ solum spectentur secundum esse possibile; siue ut iam determinatà ad agendum, per liberum decretum diuinæ voluntatis; si creaturæ spectentur secundum esse actuale existentia. Prior pars est communis Doctorum, quam expressè tradunt S. Thomas hic quæst. 12. artic. 8. & quæst. 14. artic. 5. & 3. parte quæst. 10. artic. 2. & 3. & quæst. 8. de verit. artic. 4. & 5. & quæst. 20. artic. 4. vbi etiam docet, creaturas potius videri in Deo ut in causa, quam ut in speculo. Consentiunt Durandus in 1. distinct. 35. q. 2. & in 4. dist. 49. q. 3. Ferrariensis 1. contra Gentes. c. 49. Caietanus & alij Thomistæ recentiores hic a 8. Greg. de Valentia. q. 12. pun. 6. Molina disp. 2. Albertinus tomo 1. principio 1. Corol. 4. punc. 4. & Cor. 5. pun. 2. & 3. n. 7. item Suarez lib. 2. cap. 25. à num. 20. Et si cap. 27. n. 12. de creaturis secundum esse actuale non nihil ambiguus.

Probatur primo. Nam Deus ipse videt in se, ut in causa eminentissima creaturas; quod aperte docet Dionysius cap. 7. de diuinis nom. ab expositoribus & grauioribus Scholasticis post S. Thomam. 1. p. q. 14. a. 5. & 6. ita vnanimè intellectus; quidquid nonnulli recentiores in alienum sensum trahant potius, quam explicent Dionysium: Verba ipsius sunt. *Quare diuina mens omnia continet scientia, quæ secreta est ab omnibus quæ per causam rerum omnium in se rerum omnium scientiam anticipatam habet. Ita ut Angelos antequam fierent cognosceret, proferretque in lucem, & quæ sunt omnia ex se, atque ab ipso, ut ita dicam, initio cognita haberet in lucem, quæ proferret. Idè diuina scripta tradere existimo, cum auunt, qui nouit omnia antequam fierent. Neque enim ea quæ sunt, ex his quæ sunt discere nouit diuina Mens, sed ex se, & in se per causam rerum omnium cognitionem, scientiam essentiamque anticipatam, & ante comprehensam habet; non quod per speciem singula consideret, sed quod in causa complexu omnia sciat & contineat; quemadmodum etiam lux per causam in se tenebrarum notitiam anticipatam & informatam habet; quod non aliunde quam ex luce tenebras porit. Se ipsam ergo noscens diuina sapientia nouit omnia; sine materia ea, quæ ex materia constant, sine diuisione ea, quæ diuidua sunt; multa consuetè, dum ipso vno omnia noscit, & procreat. Si enim causa vna Deus rebus*

omnibus

omnibus statum largitur, eadem etiam causa una, omnia ut à se profecta, & in se ante constantia cognosceret; nec ab ijs, quæ sunt, ipsarum notitiam accipiet: sed & singulis suis, & alijs aliorum notitiam imparet. Non igitur propriam sui notitiam DEVS habet, aliam autem quæ communiter ac generaliter ea quæ sunt omnia comprehendit. Ipsa enim se ipsam omnium causa noscens, nullo prorsus modo, ea quæ à se profecta sunt, & quorum causa est ignorabit. Hac ergo Deus ea quæ sunt noscit, non rerum notitia, sed sui. Ita Dionysius; quibus verbis nescio quid vel à disputatore Theologo hodie explicatius in hac re dici possit.

3 Secundo generale est, vt cognita causa cognoscatur effectus; sicut in principijs vel ex principijs cognitis cognoscuntur conclusiones; idque non propriè ob relationem quam habet causa creata ad effectum, sed ob dependentiam huius ab illo, quæ est fundamentum relationis, vt dictum dubio præcedenti.

Tertio Angeli re ipsa eodem actu in causa cognoscunt effectum, & in subiecti essentia passionis: ergo & per lumen gloriæ hoc fieri potest; cum sit multo altioris ordinis, quàm lumen Angelicum.

Posteriorem partem assertionis, quæ prior pars explicatur, accommodatè ad mentem eorù, quos pro ea citauimus, rectè tradidit Molina hic quæst. 12. art. 8. disput. 2. Ratio patet; quia sicut diuina essentia secundum se nudè spectata, à parte rei, non constituit in esse actuali creaturas, sine libera determinatione diuinæ voluntatis; ita etiã ipsa per se nudè spectata non potest esse ratio sufficiens, eas secundum esse actuale cognoscendi: secus est de creaturis secundum esse possibile; quod vt per se etiam necessarium est, ita rationè cognoscendi habere potest in Deo naturalem ac necessariam suppositis ceteroqui requisitis conditionibus.

4 Assertio II. Simili etiam modo cognoscuntur creaturæ in Deo, velut in idea & causa exemplari. Ita Henricus quodlib. 7. quæst. 4. & admittunt. Suarez lib. 2. c. 25. num. 29. & Albertinus loco citato. Et colligitur ex S. Thoma quæst. 15. art. 3. Probat; quia Deus per modum ideæ est veluti perfectissimum & eminentissimum quoddam prototypum, ad quod conformantur creaturæ: ergo sicut ex creato prototypo, veluti causa exemplari, cognoscitur imago; ita etiam in Deo, velut exemplari creaturarum, cognosci poterunt, adeoque re ipsa cognoscuntur creaturæ.

Accedit quod Deus ipse etiam, iuxta nostrum concipiendi modum, reflexo quasi conceptu, in verbo tanquam idea creaturarum intelligi potest creaturas cognoscere. Sicut enim Deus directè cognoscit se & creaturas, ita etiam quasi reflexè cognoscit suum conceptum & notitiam; ac proinde eadem etiam quasi mentis reflexione, obiecta suorum conceptuum; sine quibus notitia seu conceptus aliquis distinctè cognosci non potest: Cum ergo ideæ diuinæ nihil aliud sint in Deo, quam ipsi conceptus diuinæ mentis, prout sunt imitabiles à creaturis, vt suo loco dicetur, rectè Deus in se, velut idea, cognoscere poterit creaturas.

Et quia iuxta S. Thomam hic quæst. 15. art. 3.

ideæ sunt rerum non solum quandoque existentium, sed etiam possibilem (cum exemplar secundum eundem sit rerum existentium, seu futurorum tantum) rectè dici potest, essentiam diuinam per modum ideæ esse rationem cognoscendi res creatas, tum possibilem tantum, & secundum esse possibile; tum etiam adiunctà cognitione Diuinæ determinationis, actu quandoque existentium, & secundum esse actuale.

Dices. Idea seu causa exemplaris non potest esse ratio cognoscendi creaturas, nisi cognitione abstractiua, & ad instar alterius, non autem intuitiua. Respondeo, id verum esse de idea creata, non autem de increata, quæ simul eminentissime continet omnem perfectionem creaturarum; vt vniuersim dictum dubio præcedenti.

5 Assertio III. Eadem etiam ratione cognoscuntur creaturæ in Deo, veluti verbo, seu conceptu, & scientia creaturarum; sicut in arte & sapientia DEI. Ita Gregorius de Valentia quæst. 12. puncto 6. Molina cit. disp. 2. Suarez & Albertinus locis citatis; & videtur communis Doctorum, qui ea ratione dicunt, creaturas videri in verbo; nimirum qua verbum est. Probat auctoritate sanctorum Patrum. Ita enim S. Dionysius citat. dubio præcedenti assertionem 4. ait. cap. 7. cælest. Hierarch. *Angelos æternam Dei scientiam peragrarè, multasque res purgatis oculis contemplari*; nimirum eam ipsam DEI scientiam obeundo & peragrandò. Eodem plane sensu sanctus Augustinus lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 2. & sapius alibi docet, creaturam cognosci in Dei sapientia, velut in arte, qua facta est; cuius rei plura testimonia adduximus dubio præcedenti assert. 2. eodem sensu S. Bernardus lib. 1. de Consider. ad Eugenium. cap. 1. dixit, à Beatis videri verbum, & in verbo facta per verbum. Et capit. 5. *videri cor & viscera DEI, & arcana mysteria*, vt retulimus dub. præcedenti assert. 2. & 4. Idem significat Sanctus Gregorius liber. 4. Dialog. capit. 33. citatus dub. præcedenti.

Ratio est, tum quia Beati cognoscunt creaturas in Deo velut idea: ergo etiam in Deo veluti verbo seu conceptu: cum idea nihil sit aliud, quam conceptus Dei, vt dictum. Tum quia verbum creatum, siue conceptus, est expressa & actualis similitudo obiecti, seu rei intellectæ: ergo ex se aptum est ducere in notitiam obiecti, si cognoscatur: ergo multo magis verbum, & conceptus creaturarum in Deo; cum sit longe, perfectissima similitudo expressa creaturarum, erit aptum medium cognoscendi creaturas eodem verbo cognitæ, si modo ab aliquo distinctè cognoscatur ipsum verbum, & cætera requisita non desint: at vero Beati clare & intuitiue vident verbum illud, seu conceptum increatum creaturarum in Deo: Ergo optimè & excellentissime, etiam poterunt cognoscere creaturas velut obiecta eiusdem; ac proinde etiam sic re ipsa cognoscent; cum nihil illis desit ad hoc requisitum, vt inferius dicetur.

Et confirmatur: quia impossibile est, clare & distinctè videre aliquem conceptum seu notitiam & verbum mentis, non simul etiam viso obiecto

eiusdem cogitationis; sicut impossibile est clare videre motum sine termino intrinseco motus &c. ergo impossibile est etiam videre verbum, seu conceptum creaturarum in Deo, ut quidem verbum creaturarum est, non viso itidem eiusdem obiecto. Vtrum tamen absolute fieri possit, ut verbum diuinum secundum se videatur non visa vlla creatura, dicitur dubio. 11.

Obijcitur. Verbum non potest esse ratio cognoscendi, nisi ipsi, qui exprimit vel habet verbum in suo intellectu. Beati non exprimunt, nec in suo intellectu subiectiue habent verbum illud diuinum.

Respondeo distinguendo maiorem; vera est enim quidem si de ratione cognoscendi formali, seu per modum causæ formalis loquamur; non autem si loquamur de ratione cognoscendi obiectiua, quæ nimirum per modum obiecti cogniti ratio sit cognoscendi obiectum.

Quis enim neget, vnumquemque etiam cogniturum, quid alter cogitet, seu obiectum cogitationis alienæ, si ipsam eius cogitationem clare & distincte cognoscat; ut re ipsa sit in Angelis, dum sibi mutuo loquuntur?

6 Assertio IV. Simili ratione cognoscitur à Beatis creaturæ in Deo, etiam ut in specie intelligibili, siue suppleta locū speciei intelligibilis. Ita Greg. de Valentia q. 12. p. 6. Suarez cit. lib. 2. c. 25. n. 53. Albertinus tomo 1. principio 1. Corol. 5. p. 1. & 2. vbi etiam n. 4. putat, nil repugnare, quo min⁹ etiam extra verbum Deus obeat locū speciei intelligibilis, in cognitione creaturarū, modo potentia sit proportionato lumine instructa. Consentiunt Thomistæ recētiore cum S. Thoma hic q. 12. a. 9.

Differunt tamen authores isti non nihil in modo explicandi. Suarez enim non distinguens hunc modū videndi à duobus alijs, nimirū cognoscēdi creaturas in Deo velut causā, & ideā, siue cognoscente; solū admittit, posse Deū supplere locū speciei intelligibilis in creaturæ cognitione, vel ut supernam causam, quæ potest se solā efficere quod quid inferiores formæ possunt, atque ita etiam in quibuslibet sensuum actibus supplere concursū speciei sensibilis; vel per modum supremi obiecti actu intelligibilis, quod per se ipsum etiam potest influere cum potentia, etiam ad creaturarum cognitionem, secundario tamen & consequenter. Et hic modus, inquit, proprie pertinet ad visionem beatam, quæ cognoscuntur creaturæ in Deo. Albertinus autem loco cit. tribuit essentiæ diuinæ proprium munus & causalitatem speciei intelligibilis, etiam in ordine ad cognitionem creaturarum. Quæ circa etiam concursū DEI ad visionem creaturarum, per modum speciei, distinguit à concursū eiusdem, ut causæ cognitæ. Quod etiam mihi probatur.

Ratio est, quia Deus cum non solum eminentissime cōtineat perfectionem omnium creaturarum, ipsarumque adeo etiam specierum intelligibilium, sed etiā sit eminentissima similitudo earundē, habebit utique connaturaliter vim excellentissimā in actu primo representandi, ex parte obiecti, ipsas etiam creaturas; quod est propriū munus speciei intelligibilis; in quo proinde secundum se spectato, nulla inuoluitur imperfectio: informa-

re enim potentiam, eique inhaerere; vel ab obiecto effectiue procedere, per accidens est speciei intelligibili, ut etiam supra dubio 2. dictum.

7 Assertio V. Possunt etiam à Beatis cognosci creaturæ in voluntate diuina, seu quasi simplici actu complacentiæ illas approbante; si de creaturis loquamur solū secundum esse possibile; seu etiā per liberum decretum determinatā ad illas producendas, si de creaturis quo ad existētiā actualem loquamur. Hunc modum cognoscendi refert Molina hic q. 12. a. 8. disp. 2. & indicant SS. Patres, præsertim S. Bernardus lo. cit. quando significat, beatos videre cor Dei, & viscera Dei; & sic etiam cognoscere *occulta mysteria*. Ratio est; quia etiam volitio determinate & distincte cognosci non potest, nisi cognito obiecto: cum ergo beati in cœlis per visionem clare intueantur voluntatē diuinam, ipsaque etiam decreta quædam libera diuinę voluntatis, singuli seruata proportione debita, ut dubio sequenti dicitur, recte simul etiam in ipsa diuina voluntate cognoscere poterunt, adeoque re ipsa cognoscent creaturas: cum hoc tamen discrimine; quod cum Deus creaturas secundum esse possibile necessario simplici complacentiæ actu velit; existentiæ autem actualis creaturarum necessario requirat efficacem & liberum decretum diuinę voluntatis; creaturæ hoc posteriori modo cognosci non possunt in diuina voluntate; sub ratione simplicis complacentiæ, sed solum priori modo, ut in assertione dictum.

8 Assertio VI. Recte quidem etiam creaturæ dicitur à beatis cognosci in Deo, seu verbo, velut *speculo voluntario*: sed hic modus cognoscendi non est à superioribus distinctus; sed sub singulis comprehenditur. Ita Gregorius de Valentia hic q. 12. punct. 6. Suarez lib. cap. 25. num. 44. Et prima pars sumitur ex Sancto Ambrosio libr. 2. in Lucam, & S. Augustino epist. 112. & Authore lib. de triplici habitaculo capit. vltimo, tomo 9. August. & cōmuniter recepta est à Scholasticis, cum S. Thoma hic quæst. 12. art. 8. ad 2. & quæst. 14. art. 5. & in 3. dist. 14. quæst. 1. art. 1. quæstionc. 4. ad 1. & quæst. 8. de veritate art. 4. & quæst. 12. art. 6.

Ratio vero assertionis est; quia modus ille loquendi, videri creaturas in Deo, velut *speculo*, metaphoricus est; adeoque metaphoricè solum & confuse significat, quod alijs modis commemoratis proprie & distincte explicatur. Ratio verò metaphoriæ & similitudinīs in hoc consistit; quod sicut speculum obijcitur visui, & visus tendendo in illud, transit ad rem aliam in speculo representatam; ita Beatus intuendo essentiā diuinam, per eam transit quodammodo ad cognoscendas creaturas, modo aliquo explicato. *Voluntarium* autem hoc *speculum* dicitur, quia per illud Deus absolute loquendo videtur, quando vult, quantum vult, & quomodo vult, ut mox inferius declarabitur.

9 Assertio VII. Modus cognoscendi creaturas in Deo, velut causā, ideā, verbo, siue scientiā, & in voluntate, necessario est per medium cognitū; ut in specie autem non item. Et communis apud auctores citatos; qui hos modos cognoscēdi crea-

turas in Deo admittunt, speciatim vero de modo cognoscendi creaturas in Deo velut causa, ita sentiunt S. Thomas q. 8. de veritat. a. 4. & 5. & q. 20. art. 4. & hic quaest. 12. art. 8. & quaest. 14. a. 5. Caietanus & alij Thomistae recentiores ibidem, Durandus in 4. dist. 49. q. 3. Ferrariensis 1. contra Gentes cap. 49. Greg. de Valentia citato pun. 6. Molina ar. 8. disp. 2. Suarez lib. 2. de Deo cap. 25. num. 20. & omnes citati assert. 1. Ratio est; quia nunquam effectus proprie cognosci potest in causa; nec imago seu effectus in sua idea; siue exemplari; nec obiectum cognitum in verbo, seu scientia alterius; nec obiectum amatum seu volitum in alterius voluntate, nisi ratione prius cognoscatur causa, idea, verbum, & volitio. Igitur quoties effectus videtur in causa (eadem est ratio aliorum trium modorum) ita in ea videtur, vt quamuis re ipsa eadem sit cognitio causa & effectus, ratione tamen prius terminetur ad causam quam ad effectum; adeo vt visio causa sit ratio cur eadem visio terminetur etiam ad effectum.

Alia ratio est speciei intelligibilis; cuius, vndeunque demum proficitur, atque etiam in cognoscendo ipso non inhereat, proprium munus non est representare vt medium cognitum, sed per modum signi formalis non cogniti, vt in hoc proposito etiam sentit Albertinus loco citat. tom. 1. princip. 1. Coroll. 5. punct. 1. & 2. & indicat Gregorius de Valentia hic punct. 6. nec omnino negat Suarez cap. 25. num. 53. quamuis simul etiam addat alium modum, quo creatura videatur in Deo, speciei quasi munus obeunte, velut medio cognito, vt dictum etiam assertio 4.

10 Neque id est plane improbable; cum etiam in rebus creatis mihi certissimum sit species visibiles posse esse medium cognitum, quo salte abstractiue etiam cognoscatur obiectum, non quidem quando in speculo obiectum reflexe videtur, sed quando species visibiles per angustum foramen in obscurum locum immittuntur, & charta, seu panno albo, debita distantia, & modo seruatis, excipiuntur. Tunc enim directe non videri obiectum, sed solum species manifesta argumenta conuincunt. 1. Quasi reflexe videretur obiectum per species, tum non videretur in quouis situ oculi ad charta, seu linteum, quo species recipiuntur, sed solum in certo situ & loco, ad quem iuxta varium incidentiae radium, species reflectuntur, vt in speculo est videre, & demonstrant optici. 2. Videretur obiectum simul cum modo distantiae. 3. Melius & clarius videretur obiectum, si species speculo potius, quam alba charta, vel linteo exciperentur; cum illud multo melius, haec autem vix possint reflectere species: & tamen applicato ad eum modum speculo, vix quicquam videtur. Ipsi oculi easdem species non aliter quam picturam in charta depictam & ibidem subiectiue existentem contuentur. Quibus rationibus etiam philosophis plerisque, video nunc esse persuasum, eo casu, & modo videri species, non obiectum; quamuis interim obiectum eo medio simul utique etiam abstractiue per intellectum cognoscatur vt per imaginem visam prototypum.

Cum igitur species etiam sensibiles possint esse, ratio cognoscendi obiectum per modum medij cogniti, cur non etiam intelligibiles; praesertim diuina illa, quae tam eminentis excellentiae est, vt simul etiam perfectissimo modo contineat omnes perfectiones omnium creaturarum; ob quam perfectionem infinitam nihil obstat, quo minus etiam per eam quasi intuitiue ipsum in se obiectum cognoscatur; tamen si speciebus creatis hoc ob earum imperfectionem, non conueniat, vt dictum etiam assertione 2.

Intelligenda vero sunt ea, quae haecenus diximus, de creaturis, vt entia sunt, ac Deo auctori siue causa attribui possunt; quia peccata cum vt sic nec sint Dei causantis, nec volentis, nec vt idea; ad quam conformetur; nec forte vt speciei intelligibilis, per modum supremi obiecti directe ipsas representatis, ideo solum videtur in Verbo per extensionem visionis ad ipsas, Deo supplete locum speciei, vt recte Suarez l. 2. c. 27. n. 9. & 12. Nisi quis putet, haec in verbo formaliter prorsus non videri; quod tamen consequenter dici non potest; quia sic nec finis, & causa Incarnationis in verbo videretur, quod est contra ea, quae dicimus dubio sequenti.

Obijcies primò. Modus cognoscendi creaturas in Deo, veluti specie ac medio vt sic non cognito, non fundatur in visione Dei: ergo non est proprie ex vi visionis Dei.

11 Respondeo, etsi non fundetur in visione Dei veluti speciei, tamen fundari in visione Dei, veluti obiecti eminentissimi, & infinite excedentis quodlibet obiectum creatum. Quo fit, vt consequenter & secundario, ex vi eiusdem gradus diuisibilis intentionis, extendi possit eadem visio ad creaturas, tanquam obiectum excessum, vt fuse declarat Albertinus princ. 1. Coroll. 5. In quem sensum etiam dicit Suarez c. 27. n. 12. Satis esse, quod illa scientia & visio Dei consequenter extendatur ad existentias creaturarum cognoscendas. Responderi etiam potest esse ex vi visionis Dei, salte moraliter; quia secundum legem Dei ordinariam, ea functio Diuinae speciei ad creaturas representandas, ratione nostrae oritur ex visione Dei, sine qua Deus id munus erga creaturam intellectum non obiret. Et quicquid sit de modo loquendi; saltem de re constat, posse ita etiam videri creaturas in verbo, & ex vi verbi, eadem visione, qua verbum videtur.

Obijcies secundò. Multiplex ille modus videnti creaturas in Deo potius videtur impedire, quam promouere claram earundem visionem, iuxta illud Poetae *Pluribus intentus, minor est ad singula sensus.*

12 Respondeo, non impedire, sed promouere: quia modi illi non sunt per media re ipsa diuersa, sed per vnam & eandem essentiam diuinam, quae simplicissime & intrinsece continet plures illas rationes representandi, quas cum Beati vno intuitu prout etiam a parte rei in Deo vnum sunt, clare intueantur, fateri necesse est, ijs non turbari & distrahi intellectum, sed potius quasi iuuari ad ipsas creaturas perfectius aliquo modo intueendas: perinde ac si res eadem, ac inuariata, eodem modo & actu simul directe, & reflexe, in se & in alio, clare & perspicue oculis posset conspici. Et quauis beati visione beatifica varias illas Dei perfectiones, a quibus varius ille modus cognoscendi creaturas in Deo defu-

mitur.

mitur, non distinguant, ut suo loco generatim de attributis diuinis dictum; rectè tamen à nobis distinguuntur, sicut & cætera attributa diuina. Neq; verò hæc inter se pugnat, videri creaturas in Deo, vno modo, velut medio cognito, & simul altero modo, velut in medio non cognito, etiã vnica visione: siquidẽ vnus & idẽ assensus conclusionis scientificæ elicitur, & per species intelligibiles, velut mediũ non cognitũ, & ob mediũ demonstrationis, seu præmissas, velut mediũ cognitũ. Quas rationes tam cognitũ, quã incognitũ mediũ, vna & eadẽ indiuisibilis essentia diuina, ob suam perfectionẽ eminentissimẽ continet. Atque hæc hæctenus de modo videndi creaturas in Deo, quatenus consideratur ex parte ipsius Dei, dicta sunt.

Quod verò ad modũ videndi creaturas in Deo, ex parte ipsius Beati cognoscentis attinet, duo considerari possunt ad eam visionẽ creaturarũ in verbo spectantia: ex quib; proinde varius etiã modus eiusmodi visionis desumi potest; nimirum lumen ipsum gloriæ, veluti habitus cõferens vim & facultatem videndi, ex dictis supra dub. 4. & visio ipsa. In quibus singulis cum nulla possibilis sit distinctio specificæ, vt dictum supra dubio. 5. solũ ad propositum consideranda venit differentia indiuidualis & numerica; non ea quidem solum materialis, quo modo vnumquodq; indiuiduũ eiusdẽ speciei differt ab altero, quæ ad propositũ, nihil facit, sed differentia indiuidualis secundum intentionem, vel extensionem. Quæ duplex assignari potest. 1. per verum & reale augmentum extensiuum intrinsecum ipsius luminis, aut visionis. 2. Per simplicem qualitatem, non habentem in se vltimos gradus extensionis, seu vllam extensionem intrinsecam; sed solum extrinsecam in ordine ad obiecta; ex ipsa tamen ratione sua indiuidua equipollentem pluribus gradibus extensionis: Ex qua proinde diuersitate indiuiduali, exquirenda erit ratio diuersitatis illius, quæ est in diuersis beatis, respectu visionis creaturarũ in verbo, vt mox particulatim sequentibus assertionibus declaro.

13 Assertio VIII. Vt præter essentiam diuinã beatifica Visione videantur creaturæ, non sufficit sola extrinseca Dei, aut ipsius beati voluntas; absque certa quadam perfectione seu intensiua, seu extensiua, intrinseca ipsius visionis. Ita contra Scotũ in 3. d. 14. q. 2. Bonauenturã a. 2. q. 3. Marsiliũ in 3. q. 10. Ferrariensẽ 3. cont. gent. c. 59. rectè docet Sotus in 4. d. 49. q. 3. a. 3. Molina hic q. 12. a. 8. d. 5. memb. 2. Suarez l. 2. c. 27. n. 16. & est communis Doctorum, quos citabimus: etsi nonnulli quoque recentiores contrarium significent; quasi creaturæ beatifica visione concomitanter videri possint, etiã si antea non viderentur, ex sola Dei voluntate, per eandem visionem quadã reuelantis, quæ antea non reuelabat.

Ratio assertionis est euidens: quia Deus solã sua voluntate extrinseca, si nihil interim à parte rei mutationis vpiã interueniat, facere nõ potest, vt causa formalis actu informans, diuerso tempore, alium & alium præster effectum formale: sed actus videndi est quasi causa formalis, à qua quis videns dicitur, eademque, vt supponitur, actu informat, videntẽ: ergo impossibile est, vt pro solo arbitrio

Dei, diuerso tempore aliter & aliter videntem constituat; si ipsa in se penitus inuariata maneat, nec vpiã, vt supponimus, aliunde mutatio accidat. Et confirmatur, quia visio creata habet transcendentalem & realem relationem ad sua obiecta: ergo variatis obiectis, variatur ea relatio; adeoq; in se ipsa etiã intrinsecè realiter mutatur.

14 Assertio IX. Intensio maior vel minor luminis gloriæ, aut visionis Dei immediate, nihil facit ad videndas creaturas in Deo; licet in certo genere obiectorum, ad eam mediã conferat. Prima pars est contra Bannem, Zumel & alios Thomistas recentiores hic q. 12. a. 8. qui docent, posse tam remissum esse gradum luminis & visionis Dei, vt per eam nulla in Deo creatura videri possit; è contra verò generatim tantò plus videri aiunt, quantò lumen est intensius. Sed hoc rectè refellunt Vasquez hic disp. 50. n. 17. Suarez lib. 2. cap. 26. n. 20. & 3. p. tomo 1 disp. 26. sect. 2. & Albertinus tom. 1. princ. 1. Corol. 5. punct. 1. Vbi ex instituto probat, nihil ob stare, quo minus per eundẽ gradum indiuisibilem intensiois, sufficientem ad videndam essentiam diuinam, videantur omnes creaturæ, quantum est ex vi intensiois præcisè. Et ratio est clara; quia ad pluralitatem obiectorũ per se nihil facit intensio actus. Et potest absolute fieri, vt beator, aut æquè beatus, cum intensiore, aut æquè intensa visione Dei, pauciora in Deo videat obiecta creata, quam alius æquè, aut minus beatus, vt dicitur dubio sequenti.

Secundam partem tradit S. Thomas hic q. 12. a. 8. vbi dicit eorum quæ DEVS facit, vel facere potest, tanto aliquis intellectus plura cognoscit, quanto perfectius Deum videt. Et ad tertium ait: multitudo cognitorum in Deo consequitur modum videndi ipsum, vel magis perfectum, vel minus perfectum. Eadem est doctrina communis Theologorum, qui docent, in certo rerum genere quemq; Beatum, quo beator est, eò plura in Deo videre, vt patebit dubio sequenti. Neque enim S. Thomæ doctrina vniuersaliter accipienda, vt satis patet ex responso eiusdem ibidẽ ad quartum. Vnde probatur ea pars assertionis: quia cæteris paribus, semper ille qui beator est, plura in Deo videt è rebus creatis, vt patebit dubio sequenti; atqui maior beatitudo consistit in maiori intensioe visionis, vt dictum dub. 5. Ergo, &c. Cum autem illa maior intensio imediãtè nil faciat ad visionem creaturarum, aut pluralitatem obiectorum visionis, vt dictum; necesse est mediãtè ita ad eam conferre, vt Deus iuxta proportionẽ eius, in eodem certo genere obiectorum, attemperet ipsum lumen gloriæ, adeoque intensioe Dei secundũ suam certã rationẽ indiuiduã, qua ad plura eiusmodi obiecta extendi possit, vt dicemus.

15 Assertio X. Ratio propria & adæquata, cur aliq; & alia plures, vel pauciores creaturæ videantur in Deo; est certa quadam perfectio indiuidualis extensiua, tum ipsius visionis, tum luminis gloriæ; eamque verius est per se esse simplicem qualitãtẽ; & expertem graduum extensionis. Ita Suarez cit. cap. 25. n. 49. & cap. 26. num. 22. & c. 27. nu. 29. Albertinus cit. Corol. 5. n. 7. & indicat Molina q. 12. a. 8. disp. 6. qui rectè docent, eam diuersitatem visionis creaturarum in Deo accidere immed-

diatè

diatè quidem, ob rationem indiuidualem extensiuam cuiusque visionis, eam perfectionem habetis, vt ad tot, & non plura, hæc & nō alia obiecta creata possit ferri; siue ratio illa indiuidua consistat in certa quadam extensione intrinseca graduati ipsius visionis, vt absolute fieri posse rectè sentit Albertinus, (addens n. 9. gradus illos extensionis esse homogeneos, si fiat visio ex vi causæ; secus si, vt ipse loquitur, speciali modo, ex vi visionis.) etsi neget Suarez c. 27. n. 9. & c. 25. n. 45. ratus vniuersim, eiusmodi gradus seu partes extensionis in habitibus, seu actibus esse impossibiles; cum tamen contrarium etiam in philosophia videatur verius, vt dicitur tom. 2. d. 3. q. 1. dub. 4. atque etiam supra d. 1. q. 4. dub. 2. de vnitæte Theologiæ obiter indicauimus: siue ratio & perfectio illa indiuidualis sit simplex extensio. Secus fortè, & approbat Albertinus Corol. 5. num. 7. & indicat Molina q. 12. a. 8. d. 6. mihi quæ etiam magis probatur; tum quia hac ratione melius saluatur modus videndi creaturas ex vi eiusdem indiuisibilis entitatis secundum extensionem; tum quia cum creaturæ non videantur in Verbo successiue, vt patet dub. sequenti, nulla est ratio cur assignentur eiusmodi gradus extensionis. Secus fortè, si successiue viderentur, vt rectè Albertinus ibidem. Tum quia id magis decet perfectionem visionis, quæ quo simplicior est, eo magis accedit ad scientiam diuinam; cum præsertim aliqui expers sit compositionis mentalis, adeoque notitia plane, incomplexa, simul & apprehensua simplicium, & iudicatiua complexorum, vt ex communi Molina ibid. d. 6. cit. Tum quia cum & anima Christi, ex communi doctrina S. Thomæ 3. p. q. 10. a. 2. & anima cuiusvis Beati, secundum eundem S. Thomam 3. cont. gent. c. 60. cognoscat infinita, fatendum esset, aut necessariam esse gradualem extensionem infinitam in visione; quod tamen est impossibile; aut additione sola vnius gradus extensionis, tam in visione, quàm in lumine, fieri, vt intellectus possit videre infinita, cum alias non posset; quod licet in simili concedat Molina d. 5. mem. 7. tamen plane videtur improbabile: sic enim nulla seruetur proportio inter gradus extensionis ex parte visionis, & inter obiecta videnda.

Mediatè verò ratio eius diuersitatis referenda est, ad similem diuersitatem indiuiduam luminis gloriæ, vt rectè etiam indicat Bannes hic a. 3. ad 2. Molina lo. cit. & Suarez c. 24. n. 13. & c. 26. n. 22. non enim videtur credibile, existente alioqui sufficiente virtute ex parte intellectus, ad videndum omnia obiecta creata, Deum solo suo arbitratu, denegando concursum, restringere actum visionis secundum extensionem, ad certa duntaxat obiecta creata: id enim esset contra suauem dispositionem diuinæ providentiæ, & consuetum nature ordinem; quod tamen nescio an sentiat Albertinus. Vltimatè verò omnino referenda est hæc diuersitas ad Deum, qui pro ratione meritum, vel status cuiusque Beati, vt dicitur dubio sequenti, hoc vel illud lumen impertit; ex quo postea secundum proportionem hæc, & non alia sequitur visio. Neque contra eam efficiunt quicquam obiectiones Vasquij cit. disp. 50.

Fateor tamen interim, probabiliter etiam dici posse, ipsam per se essentiam diuinam, ob suam infinitam & eminentissimam vim representandi, esse liberè representatiuam, tam decretorum liberorum, quam eorum, quæ in ipsa continentur, eminenter, etiam supposito lumine gloriæ, atque intellectu per id ipsum sufficienter in actu 1. instructo, ad creaturas quaslibet in Deo videndas: ita vt quemadmodum Angelus aliquis non potest alteri⁹ Angeli cogitationes naturaliter cognoscere, nisi hic velit eas fieri manifestas; ipsis interim cogitationibus quæ cognoscuntur, & lumine naturali, quo cognoscuntur, eodem modo se habentibus; ita etiam creaturæ non possint cognosci in Deo, nisi quas, & quot ipse Deus velit, etiam supposita ex parte intellectus, sufficienti virtute cognoscendi; idque non per subtractionem quasi præternaturalem debiti & ordinarij concursus, sed ea voluntate diuina, tanquam conditione ad ea videnda naturaliter requisita, vt in simili de Angelis docetur. Quod idcirco etiam ob similitudinem rationis, in primis de actibus liberis diuinæ voluntatis videtur probabilissimum, idemque indicat Bannes loco cit.

Et alia quo ad hoc est ratio luminis gloriæ quæ visionis, de qua assert. 8. actum est; quia lumē gloriæ non est causa formalis, sed efficiens visionis: Nec absurdum est, stante sufficiente vi ex parte causæ efficientis, eam pro arbitrio extrinseco alterius in actum reduci, aut secus, vt de locutione Angelica dictum. Neque etiam contra hoc pugnant, quæ disserit Suar. c. 24. n. 9. Atque eodem sensu admitti potest, quod dixit Scotus in 3. d. 14. q. 2. per visionem Dei, videri omnia in actu primo non autem in actu secundo: quamuis isti potius ad arbitrium videntis, quam ipsius Dei diuersitatem visionis in actu secundo reijciant, vt dicitur dubio sequenti. Eodemque modo intelligi potest illud ex Augustino, & alijs assert. 6. pronuntiati, essentiam diuinam esse *speculum voluntarium*.

Obijciunt 1. In lumine fidei, & intellectus, differentie indiuiduantes non efficiunt, vt Iacobus credat alios articulos, quam Ioannes, aut cognoscat alias res naturales; potest enim fieri, vt non obstantibus differentijs indiuiduantibus, ambo credant eosdem articulos, & intelligant easdem res naturales: Ergo etiam fieri poterit, vt beati omnes, non obstantibus differentijs indiuiduantibus ipsius luminis gloriæ, de quibus dictum, videant easdem creaturas in Deo.

Respondeo, negando consequentiā: est enim diuersa ratio luminis gloriæ, & luminis fidei, ac intellectus. Nam vel per lumen naturale intellectus intelligitur vis ipsa naturalis potentie intellectiue; & hæc cum sit eiusdem rationis specificæ, nec in se augeri vel minui possit; in hominibus habet idem obiectum adæquatam, à quo specificatur; ac proinde non habet aliam latitudinem extensiuam in vno homine, quam in alio. Aut intelligitur vis intelligendi habitus: cuius naturalis & acquisiti; & tunc est aliqua paritas inter habitum illum, & lumen gloriæ; paritas quidem in eo, quod ex probabiliori philosophia, quam suppono, naturalis habitus habet aliquam latitudinem

dinem

dinem non solum intensiuam, sed etiam extensiuam, in ordine ad obiecta; ita ut habitus eiusmodi perfectus esse possit in ordine ad quaedam obiecta sui generis, non autem ad omnia: sic enim saepe videmus Physicum, aut Mathematicum, habere habituales scientiam vnius conclusionis, & non alterius.

Qua ratione etiam suo modo visio & lumen gloriae habent aliquam perfectionem extensiuam, saltem simplicem & indiuisibilem, ut dictum. Disparitas est, quod non obstante certa & determinata eiusmodi latitudine habitus naturalis, is qui praedicatur est eo habitu, potest vi naturali intellectus, etiam sine praesenti concursu habitus, ultra latitudinem extensiuam, & obiectiuam praesuppositi habitus ferri: sicut etiam ab initio poterat naturali vi intellectus, ipsum habitum per actus comparare: at vero Beatus in gloria non potest ultra perfectionem seu intensiuam, seu extensiuam luminis gloriae videndo progredi; sed necessario intra limites perfectionis ipsius luminis, tam intensiuam, quam extensiuam continetur.

18 Et ratio diuersitatis est; quia habitus naturalis non confert facultatem operandi simpliciter, sed solum faciliter; quo fit, ut potentia agendo superare possit efficaciam habitus: habitus autem supernaturales, in quibus est lumen gloriae, conferunt vim operandi simpliciter; ut in 1. 2. communiter docetur: quo fit, ut nisi efficientia & concursus habitus supernaturalis aliunde supleatur, nunquam possit actus perfectionem habitus praesuppositi excedere. Quia tamen in hac vita, iuxta ordinationem Dei, homo ipsos etiam habitus supernaturales per actus dispositiue acquirere & augere potest, hinc fit, ut possit etiam ultra vires & perfectionem habitus supernaturalis praesuppositi operari, Deo tunc suppleto efficientiam habitus, ut ex 1. 2. suppono.

At vero in Patria, vbi iuxta legem Dei, non est locus profectus in gratia, & habitibus supernaturalibus, nunquam actus excedunt efficientiam & perfectionem praesuppositi habitus; adeoque nec visio perfectionem, seu extensiuam, seu intensiuam luminis gloriae. Quae ipsa etiam ratio disparitatis est inter habitum Fidei, & lumen gloriae; cum nimirum habens fidei habitum non restringatur in credendo, absolute ad latitudinem seu perfectionem extensiuam habitus praesuppositi; beatus autem in videndo restringatur ad perfectionem tam extensiuam, quam intensiuam ipsius luminis, ut dictum.

Obiecitur secundo. Si certa quaedam indiuidualis perfectio extensiuam necessaria est ad videndas creaturas, tum ex parte luminis gloriae, tum praecipue ex parte visionis Dei, sequitur, creaturas non videri in Deo proprie, & formaliter, & ex vi ipsius visionis: quia creaturae non videntur eo ipso, quod Deus videtur; alias enim eadem ab omnibus, & eodem modo viderentur.

Respondeo, negando sequelam. Quia plane videntur ut representatae per ipsum Verbum, seu Essentiam diuinam; & ex vi eiusdem visionis, quae ipse videtur, non quidem praecise in genere, aut etiam secundum rationem suam specificam acce-

pta, sed huius, vel illius, quatenus in indiuiduo est talis visio verbi; quod satis est; ut inter alios recte etiam docuit Gregorius de Valentia q. 12. p. 6. Neque enim S. Thomas, & qui cum illo defendunt visionem creaturarum, ex vi visionis Verbi, alio sensu eam defendunt, aut explicant; quandoquidem ex eius sententia constat, pro varia perfectione visionis, alia & alia, plura vel pauciora in verbo videri, ut dicitur dub. seq. Ex quo inferre vellet, S. Thomam, & qui cum illo sentiunt, non docere visionem creaturarum in Verbo formaliter, aut ex vi visionis absurdum est. Ceteras vero obiectiones, quae contra propositam doctrinam obijci possent, dissoluimus dub. praecedenti.

DVBIVM X.

Quaestio, Et quandoam à Beatis singulis in Verbo videantur.

S. Thomas 1. p. q. 12. a. 8. & 10.

HAc de re, omissis ijs, qui negant creaturas proprie & formaliter videri in Verbo, generatim loquendo, sunt quinque Doctorum sententiae.

Prima est, quae refert Durandus in 4. d. 49. q. 3. beatos visionem beatifica videre in Verbo omnia, quae Deus ipse videt.

Secunda est, à quolibet beato in Deo videri creaturas omnes, tam in specie, quam indiuiduo, secundum esse possibile; non vero secundum esse actualis existentiae; etiam loquendo de ijs, quae aliquando existentiam actualem habent, vel habuerunt. Ita Durandus loco cit. Bassolis q. 4. prolog. Goffredus quodlib. 6. q. 3.

Tertia sententia est, quam refert S. Thomas q. 20. de Verit. a. 4. & Durandus loco citat. omnes beatos videre in Deo particulatim omnia, quae aliquando fuerunt, vel futura sunt; quaeque adeo Deus scit scientia visionis. Certe omnia eos videre, quae sunt, aperte sentire videtur Basiliius lib. de vera Virgine. non longè post initium: *Virgo se ipsam primum, conscientiamq. suam reueretur, etiam si valde sit sola: deinde astantem sibi Custodem Angelum, &c. Quid per singula pergam? ipsas Angelorum infinitas multitudines, & una sanctorum Patrum beatissimos spiritus. Nullus enim ex his est, qui non singula ubique consideret.*

Quarta sententia est, à beatis in vtriusque genere rerum tam existentium, quam possibilium cognosci omnia, adeoque infinita in actu primo, non autem in actu secundo; ita nimirum, ut quamuis nullus beatus infinita simul cognoscat, aut cognoscere possit in Verbo, eo quod ad hoc requiretur infinita attentio, quae est impossibilis creaturae; habitualiter tamen, adeoque, successiue, siue per idem lumen gloriae, siue etiam per eandem visionem (ut Scotus indicat) posset quilibet cognoscere creaturas omnes & singulas, adeoque ex infinitis quamlibet pro arbitrio. Ita Scotus in 3. dist. 14. quaest. 2. Bonaventura artic. 2. quaest. 3. Marsilius in 3. q. 10. a. 2. Guilielmus Varro, quem citat. Gabriel in 3. d. 14. q. 1.

Quinta.